



# KRAJOBRAZ PO MISTRZOSTWACH EUROPY 2012



*RAFAŁ POŁEĆ*



**THE ART. 18A OF THE ACT ON POLICE AS A GROUND FOR  
THE MILITARY POLICE SOLDIERS' ENTITLEMENTS TOWARDS ALL  
CITIZENS DURING UEFA EURO 2012**

**ART. 18A USTAWY O POLICJI PODSTAWĄ PODEJMOWANIA  
DZIAŁAŃ PRZEZ ŻANDARMERIĘ WOJSKOWĄ W ŚRODOWISKU  
CYWILNYM PODCZAS EURO 2012**

**mjr dr Rafał Połec**

Wyższa Szkoła Komunikacji Społecznej w Gdyni

rafalpolec72@wp.pl

**ABSTRACTS**

During the UEFA EURO 2012 The Military Police was the one of the agencies responsible for the safety and public order protection. Providing the assistance to other law enforcement bodies, mainly to the Police was the main objective of the formation.

The art. 18a of the Act on Police and a directive issued by the President of the Council of Ministers were a ground for The Military Police soldiers' entitlements towards all citizens during UEFA EURO 2012.

W czasie UEFA EURO 2012 Żandarmeria Wojskowa była jedną ze służb odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa i przestrzegania porządku publicznego. Zasadniczym zadaniem żołnierzy Żandarmerii Wojskowej było udzielanie pomocy powszechnym organom bezpieczeństwa publicznego, w tym w szczególności Policji. Podstawą prawną podejmowania przez Żandarmerię Wojskową czynności w środowisku cywilnym był art. 18a Ustawy o Policji i wydane na podstawie jego treści zarządzenie Prezesa Rady Ministrów.

**KEY WORDS:**

*safety, The Military Police, public order, support, army,  
bezpieczeństwo, Żandarmeria Wojskowa, porządek publiczny, wsparcie,  
wojsko.*

Zgodnie z Zarządzeniem nr 41. Prezesa Rady Ministrów z 14 maja

2012 roku w sprawie użycia żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji Żandarmeria Wojskowa w okresie od 1 czerwca do 5 lipca 2012 roku udzielała pomocy Policji w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zarządzenie wydane zostało w związku z przewidywanymi imprezami masowymi oraz uroczystościami na terenie miast gospodarzy turnieju finałowego Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 oraz w pozostałej części kraju, w tym dużego natężenia ruchu osobowego i pojazdów. Przedmiotowy akt prawny, wydany na podstawie art. 18a ust. 1. Ustawy z 6 kwietnia 1990 roku o Policji, był podstawą czasowego rozszerzenia zakresu kompetencji Żandarmerii Wojskowej, w szczególności w zakresie możliwości podejmowania przez żołnierzy tego organu czynności wobec osób cywilnych. W konsekwencji Żandarmeria Wojskowa, obok innych uprawnionych służb, była jedną z instytucji w pełni odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa na terenie Rzeczypospolitej Polskiej podczas ME EURO 2012.

Na co dzień zakres działalności Żandarmerii Wojskowej zawężony jest granicami właściwości podmiotowej i przedmiotowej. Organ ten stanowi bowiem wyodrębnioną i wyspecjalizowaną służbę, wchodzącą w skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, do której zadań należy przede wszystkim ochraniać porządek prawny, w tym zapewnianie przestrzegania dyscypliny wojskowej w środowisku wojskowym. Podejmowane przez Żandarmerię Wojskową czynności w zakresie działalności prewencyjnej czy dochodzeniowo-śledczej są natomiast w istocie zbieżne z formami działania organów powszechnych, powołanych do zapewnienia bezpieczeństwa obywateli. Zasadnicza różnica uwidacznia się przy określeniu zakresu podmiotowego i przedmiotowego działalności służbowej. Co do zasady, Żandarmeria Wojskowa obecnie jest właściwa wobec żołnierzy w czynnej służbie wojskowej o czyny:

- określone w części wojskowej Ustawy z 6 czerwca 1997 roku – kodeks karny;
- popełnione przeciwko organowi wojskowemu lub innemu żołnierzowi;
- popełnione podczas pełnienia obowiązków służbowych lub w związku z ich pełnieniem, w obrębie obiektu wojskowego lub wyznaczonego miejsca przebywania, na szkodę wojska lub z naruszeniem obowiązku wynikającego ze służby wojskowej;
- popełnione za granicą, podczas użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa w rozumieniu

Ustawy z 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa.

W zakresie podmiotowym wymienić należy również kompetencje Żandarmerii Wojskowej wobec pracowników wojska o niektóre czyny określone w części wojskowej kodeksu karnego oraz popełnione za granicą, podczas użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, a także wobec żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz członków ich personelu cywilnego, o przestępstwa popełnione w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej. W tym miejscu należy zaznaczyć, że przedstawiona właściwość Żandarmerii Wojskowej jest właściwością procesową, wynikającą z treści art. 647. Ustawy z 6 czerwca 1997 roku – Kodeks postępowania karnego. Właściwość procesowa nie jest jednak tożsama z właściwością podmiotową wynikającą z treści art. 3. Ustawy z 24 sierpnia 2001 roku o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, zgodnie z którą Żandarmeria Wojskowa jest właściwa wobec:

- żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową,
- żołnierzy niebędących w czynnej służbie wojskowej w czasie noszenia przez nich mundurów oraz odznak i oznak wojskowych,
- pracowników zatrudnionych w jednostkach wojskowych:
  - a) w związku z ich zachowaniem się podczas pracy w tych jednostkach,
  - b) w związku z popełnieniem przez nich czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary, wiążącego się z tym zatrudnieniem.
- osób przebywających na terenach lub w obiektach jednostek wojskowych,
- innych osób niż określone wyżej, podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, albo jeżeli wynika to z odrębnych przepisów,
- osób niebędących żołnierzami, jeżeli współdziałają z osobami, o których mowa wyżej, w popełnieniu czynu zabronionego przez ustawę, pod groźbą kary albo też, jeżeli dokonują czynów zagrażających dyscyplinie wojskowej, albo czynów przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza albo mieniu wojskowemu,
- żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej

Polskiej, oraz członków ich personelu cywilnego, jeżeli pozostają w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, o ile umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, nie stanowi inaczej.

Zgodnie z treścią art. 18a Ustawy o *Policji* podstawą zarządzenia przez Prezesa Rady Ministrów użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji jest wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Wniosek może być skierowany w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, jeżeli siły Policji nie są wystarczające do wykonywania swoich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wniosek, przed skierowaniem do Prezesa Rady Ministrów, musi być uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej. Ustawodawca nie określił formy złożenia wniosku, w związku z czym forma pisemna teoretycznie nie jest obligatoryjna. Prezes Rady Ministrów decyduje o użyciu sił Żandarmerii Wojskowej, wydając w przedmiotowej sprawie zarządzenie. W przypadku wydania zarządzenia użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji żołnierzom tego wojskowego organu przysługują wówczas, w zakresie niezbędnym do wykonania ich zadań, uprawnienia policjantów określone w art. 15.–17. Ustawy o *Policji*. Na mocy art. 18a ust. 2. Ustawy o *Policji* żołnierze Żandarmerii Wojskowej mają wówczas prawo do:

- legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;
- zatrzymywania osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach *kodeksu postępowania karnego* i innych ustaw;
- zatrzymywania osób pozbawionych wolności, które na podstawie zezwolenia właściwego organu opuściły areszt śledczy albo zakład karny i w wyznaczonym terminie nie powróciły do niego;
- zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia;
- pobierania od osób wymazu ze służówki policzków:
  - a) w trybie i przypadkach określonych w przepisach *kodeksu postępowania karnego*,
  - b) w celu identyfikacji osób o nieustalonej tożsamości oraz usiłujących ukryć swoją tożsamość, jeżeli ustalenie tożsamości w inny sposób nie jest możliwe;
- pobierania materiału biologicznego ze zwłok ludzkich o nieustalonej

- tożsamości;
- przeszukiwania osób i pomieszczeń w trybie i przypadkach określonych w przepisach kodeksu postępowania karnego i innych ustaw;
  - obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu z pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, policyjnych izb dziecka, pokoi przejściowych oraz tymczasowych pomieszczeń przejściowych;
  - dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary;
  - obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych podejmowanych na podstawie ustawy – także i dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom;
  - żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz jednostek gospodarczych prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej; wymienione instytucje, organy i jednostki obowiązane są, w zakresie swojego działania, do udzielenia tej pomocy, w zakresie obowiązujących przepisów prawa;
  - zwracania się o niezbędną pomoc do innych jednostek gospodarczych i organizacji społecznych, jak również zwracania się w nagłych wypadkach do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy, w ramach obowiązujących przepisów prawa;
  - zatrzymania sprawców przemocy w rodzinie stwarzających bezpośrednio zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego;
  - w przypadku niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom stosowania środków przymusu bezpośredniego w postaci:
    - a) fizycznych, technicznych i chemicznych środków służących do obezwładniania bądź konwojowania osób oraz zatrzymywania pojazdów,
    - b) pałek służbowych,
    - c) wodnych środków obezwładniających,
    - d) psów i koni służbowych,

- e) pocisków niepenetracyjnych, miotanych z broni palnej.
- użycia broni palnej w określonych Ustawą o Policji przypadkach, jeśli środki przymusu bezpośredniego, wymienione wyżej, okazały się niewystarczające lub ich użycie, ze względu na okoliczności danego zdarzenia, nie jest możliwe.

Wydaje się, że samo stworzenie możliwości zaangażowania Żandarmerii Wojskowej do udzielania pomocy Policji uznać należy za uzasadnione. Użycie sił Żandarmerii Wojskowej, w świetle obowiązujących regulacji prawnych, nastąpić może bowiem tylko w razie zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego i tylko wtedy, gdy siły Policji są niewystarczające do wykonania ich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, a uprawnienia wynikające z treści art. 15.–17. Ustawy o Policji przysługują żołnierzom Żandarmerii Wojskowej jedynie w zakresie niezbędnym do wykonywania ich zadań. Podkreślić należy, że mowa jest tutaj o zadaniach stawianych żołnierzom Żandarmerii Wojskowej w ramach regulacji art. 18a Ustawy o Policji, a więc zadań realizowanych w razie zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Oznacza to, że pomoc udzielana przez Żandarmerię Wojskową w warunkach art. 18a ust. 1. Ustawy o Policji ma charakter subsydiarny, a więc jest dopuszczalna tylko wtedy, o ile okaże się to nieodzowne i konieczne, gdy nie jest możliwe wywiązanie się przez Policję w pełni z ciążących na tym organie obowiązków w zakresie ochrony wymienionych dóbr. Jak należy sądzić, stwierdzenie takiego faktu musi być zawarte we wniosku ministra właściwego do spraw wewnętrznych do Prezesa Rady Ministrów. Stan zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego nie jest sytuacją codzienną, dlatego też ustawodawca stanął przed zadaniem stworzenia ram prawnych zapewniających i umożliwiających właściwie bezzwłoczne użycie sił Żandarmerii Wojskowej. Wątpliwości budzi jednak konstrukcja przepisu, z którego treści wynika, że musi dojść do stwierdzenia, że siły Policji są niewystarczające do wykonania określonych zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. To może nasuwać wniosek, że stan zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego musiał już wystąpić, a siły Policji nie są zdolne we własnym zakresie zrealizować swoich zadań w tym obszarze. Tym samym redakcja przepisu art. 18a ust. 1. Ustawy o Policji podaje w wątpliwość możliwość prewencyjnego użycia sił Żandarmerii Wojskowej. Wydaje się zatem, że trafniejszym brzmieniem tego przepisu byłoby dodanie do istniejącego wyrażenia *jeżeli siły Policji są niewystarczające*, po wyrazie są wyrażenia: *lub mogą być*.



Art. 18a dodano do Ustawy o Policji treścią art. 1. Ustawy z 17 lipca 1997 roku o zmianie Ustawy o Policji. W pierwotnym brzmieniu, obowiązującym do 2005 roku, ustawodawca przewidywał możliwość użycia żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielania pomocy Policji w razie klęski żywiołowej lub nadzwyczajnego zagrożenia środowiska, gdy siły Policji są niewystarczające do wykonania ich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. O użyciu sił Żandarmerii Wojskowej zarządził Prezes Rady Ministrów, na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej. W przypadku zarządzenia użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji żołnierzom Żandarmerii Wojskowej przysługiwały, tak jak obecnie, w zakresie niezbędnym do wykonania ich zadań, uprawnienia policjantów określone w art. 15. –17. Ustawy o Policji. Przedmiotowe uprawnienia dawały możliwość podejmowania przez Żandarmerię Wojskową czynności wobec wszystkich osób.

Treść art. 18a ust. 1. Ustawy o Policji uległa zmianie na mocy art. 1. ust. 2. Ustawy z 25 listopada 2004 roku o zmianie Ustawy o Policji oraz Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. Zmiany zaczęły obowiązywać 13 stycznia 2005 roku i polegały na zastąpieniu wersji art. 18a ust. 1. o brzmieniu: *w razie klęski żywiołowej lub nadzwyczajnego zagrożenia środowiska* wyrażeniem: *w razie zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego*. Bez wątpienia, nowa regulacja jest pojęciem szerszym od dotychczasowego brzmienia art. 18a ust. 1. Ustawy o Policji. W pierwotnej wersji ustawodawca, w przypadku klęski żywiołowej, przewidywał możliwość wykorzystania sił Żandarmerii Wojskowej dopiero w razie zaistnienia takiego zdarzenia. Obecnie sił Żandarmerii Wojskowej do pomocy Policji można użyć już w chwili przewidywania wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, przy uwzględnieniu uwag poczynionych we wcześniejszym akapicie.

Po raz pierwszy, na podstawie regulacji określonych w art. 18a Ustawy o Policji, Żandarmeria Wojskowa udzieliła pomocy Policji od 13 kwietnia do 5 maja 2006 roku w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, a więc już po nowelizacji treści przedmiotowego przepisu (Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 56 z 13 kwietnia 2006 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji). Kolejna pomoc udzielona została przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas wizyty apostołskiej w Rzeczypospolitej Polskiej Jego Świątobliwości Benedykta XVI

w okresie od 25 do 28 maja 2006 roku (Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 75 z 17 maja 2006 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji). W tym samym roku jeszcze dwukrotnie Prezes Rady Ministrów zarządził użycie Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji, tj. w czasie od 18 lipca do 31 sierpnia w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z natężeniem ruchu turystycznego podczas okresu wakacyjnego (zarządzenie nr 110 z 17 lipca 2006 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji) oraz od 20 grudnia 2006 roku do 15 stycznia 2007 roku w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z natężeniem ruchu osobowego i pojazdów podczas okresu świąt Bożego Narodzenia oraz Nowego Roku (zarządzenie nr 186 z 18 grudnia 2006 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji). Z kolei w 2007 roku Żandarmeria Wojskowa, na podstawie art. 18a Ustawy o Policji trzykrotnie udzielała pomocy w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego wymienionemu organowi: od 6 kwietnia do 7 maja w związku z natężeniem ruchu osobowego i pojazdów podczas świąt Wielkiej Nocy, święta państwowego – 1 maja oraz święta narodowego: Konstytucji 3 maja (zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 35 z 5 kwietnia 2007 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji), od 4 do 16 września w związku z natężeniem ruchu osobowego i pojazdów podczas okresu przypadającego na koniec wakacji (zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 92 z 31 sierpnia 2007 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji) oraz od 19 października do 12 listopada w związku z przewidywanym natężeniem ruchu osobowego i pojazdów podczas okresu przypadającego na wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, dzień Wszystkich Świętych oraz obchody Narodowego Święta Niepodległości (zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 113 z 15 października 2007 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji). Żandarmi w szczególności realizowali zadania na terenie dworców kolejowych i autobusowych, w pociągach, miejscowościach turystycznych, na obozowiskach i koloniach.

Przyznanie żołnierzom Żandarmerii Wojskowej, na podstawie art. 18a ust. 1. Ustawy o Policji, uprawnień policyjnych określonych w art. 15. –17. wymienionego aktu prawnego nie oznacza ograniczenia czy też uchylecia uprawnień Żandarmerii Wojskowej wynikających z Ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych. W zakresie posiadanych własnych uprawnień żołnierze Żandarmerii Wojskowej mają pra-

wo do podejmowania czynności niewynikających z regulacji art. 15. –17. Ustawy o Policji. Niekiedy są to uprawnienia szersze niż przysługujące policjantom. Między innymi żandarmi mają prawo użycia broni palnej przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania do natychmiastowego porzucenia materiałów wybuchowych, co nie wynika natomiast z treści art. 17. Ustawy o Policji. Ponadto, z treści dwóch wymienionych ustaw kompetencyjnych wynika jednoznacznie, że użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której tej broni użyto. Ustawa o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, w przeciwieństwie do regulacji wynikającej z Ustawy o Policji, ponownie jednak rozszerza przedmiotowe unormowanie dodając, że użycie broni nie powinno narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia również innej osoby.

Nadmienić należy, że większość uprawnień wynikających z treści art. 15. –17. Ustawy o Policji jest tożsama, w zakresie przedmiotowym, z uprawnieniami przysługującymi żołnierzom Żandarmerii Wojskowej na mocy Ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych. Oba organy cechuje bowiem podobny zakres kompetencji i związanych z nimi prawnych form działania. Wskazanie tożsamości zadań Policji i Żandarmerii Wojskowej znajdujemy w Ustawie z 6 czerwca 1997 r. kodeks postępowania karnego oraz w Ustawie z 6 kwietnia 1990 r. o Policji. W myśl art. 663. kpk uprawnienia i obowiązki procesowe Policji, w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, dotyczą także Żandarmerii Wojskowej. Z treści art. 2. Ustawy o Policji wynika natomiast, że Żandarmeria Wojskowa i wojskowe organy porządkowe wykonują w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz w stosunku do żołnierzy zadania przewidziane dla Policji. Realizacja przedmiotowych przedsięwzięć odbywa się w zakresie, trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach (Połec, 2009, s. 46).

Uprawnienia wynikające z art. 18a Ustawy o Policji i wydanego na podstawie jego treści zarządzenia Prezesa Rady Ministrów są jednak szersze, przede wszystkim w zakresie podmiotowym. Przysługują żołnierzom Żandarmerii Wojskowej bowiem wobec wszystkich osób, nie tylko wymienionych w art. 3. ust. 2. Ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych. Na uwadze mieć należy, że art. 18a Ustawy o Policji jest przepisem o charakterze szczególnym i nie może podlegać dyrektywom wykładni rozszerzającej. Oznacza to, że w czasie udzielania przez Żandarmerię Wojskową pomocy Policji w warun-

kach wymienionych w art. 18a Ustawy o Policji żołnierzom Żandarmerii Wojskowej przysługują uprawnienia policyjne określone jedynie w art. 15.–17. Ustawy o Policji, wśród których brak jest na przykład uprawnień do nakładania grzywien w postępowaniu mandatowym. Niemniej jednak, w zakresie przedmiotowym, na podstawie art. 18a Ustawy o Policji żołnierze Żandarmerii Wojskowej uzyskują między innymi uprawnienia, o których przyznanie ubiegają się w drodze nowelizacji art. 17. Ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych. W szczególności Żandarmeria Wojskowa postuluje konieczność rozszerzenia swoich uprawnień o możliwość obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych na podstawie przepisów Ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych – także i dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom. Korzystanie przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej z uprawnień przysługujących policjantom, określonych w art. 15.–17. Ustawy o Policji, następuje na zasadach i w trybie określonym dla policjantów, co nie oznacza, że żandarmi stają się policjantami. Na przykład w przypadku konieczności użycia broni, przed wezwaniem osoby do zachowania się zgodnego z prawem, muszą wydać ostrzegawczą komendę: „Żandarmeria Wojskowa” a nie: „Policja”. W odniesieniu do uprawnień wynikających z art. 16. Ustawy o Policji zasady i tryb korzystania z nich uregulowane są w Rozporządzeniu Rady Ministrów z 17 września 1990 roku w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego, natomiast z art. 17. Ustawy o Policji z Rozporządzenia Rady Ministrów z 19 lipca 2005 roku w sprawie szczególnych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez policjantów oraz zasad użycia broni palnej przez oddziały i pododdziały zwarte Policji. Zasady i tryb użycia środków przymusu bezpośredniego, a także broni palnej, wynikające z wymienionych rozporządzeń wykonawczych do Ustawy o Policji i Ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Rozporządzenie Rady Ministrów z 18 grudnia 2001 roku w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z 18 grudnia 2001 roku w sprawie warunków i sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej) są, co do zasady, zbieżne dla obu organów. Na uwagę zasługuje natomiast stworzenie żołnierzom Żandarmerii Wojskowej prawnej możliwości stosowania, w ramach środków przymusu bezpośredniego,

pałek służbowych innych niż pałki wielofunkcyjne. Policjanci na co dzień uprawnieni są bowiem, w określonych przypadkach, do używania pałek służbowych w postaci pałek zwykłych, szturmowych, wielofunkcyjnych i teleskopowych, żołnierze Żandarmerii Wojskowej natomiast – jedynie do używania pałek wielofunkcyjnych. Podobnie, jak w przypadku postulatu zwiększenia swoich uprawnień o możliwość obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w określonych okolicznościach również dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom, obecnie Żandarmeria Wojskowa ubiega się o zastąpienie używanego w katalogu środków przymusu bezpośredniego pojęcia „pałka wielofunkcyjna” pojęciem „pałka służbowa”.

Na marginesie rozważań warto odnotować, że potrzeba uporządkowania spraw związanych z uprawnieniem poszczególnych organów do stosowania środków przymusu bezpośredniego znalazła odzwierciedlenie w pracach Międzyresortowego Zespołu do spraw Ujednolicenia Zasad Użycia Środków Przymusu Bezpośredniego i Broni Palnej przez Uprawnionych Funkcjonariuszy (Międzyresortowy Zespół do spraw Ujednolicenia Zasad Użycia Środków Przymusu Bezpośredniego i Broni Palnej przez Uprawnionych Funkcjonariuszy powołany został zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów nr 138 z 9 grudnia 2008 roku na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Do zadań zespołu należała ocena poprawności i spójności regulacji prawnych dotyczących środków przymusu bezpośredniego oraz opracowanie projektów przepisów ujednolicających zasady użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez uprawnionych funkcjonariuszy) w postaci projektu Ustawy z 16 września 2009 roku o zasadach użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej (aktualnie: projekt Ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej). Projekt określa przypadki użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariusza i pododdziały zwarte, rodzaje i zasady środków przymusu bezpośredniego, zasady użycia broni palnej oraz zasady dokumentowania czynności związanych z użyciem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Żołnierze Żandarmerii Wojskowej zostali zakwalifikowani jako funkcjonariusze, upoważnieni na podstawie odrębnych przepisów do użycia środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, a wśród pododdziałów zwartych znajdujemy również grupę funkcjonariuszy Żandarmerii Wojskowej przeznaczoną do działań o charakterze prewencyjnym, w razie zagrożenia lub zakłócenia bezpieczeństwa albo porządku publicznego.

Zgodnie z treścią wydanego, na podstawie art. 18a Ustawy o Policji Zarządzenia nr 41 Prezesa Rady Ministrów z 14 maja 2012 roku, udzielenie pomocy Policji przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej ukierunkowane było na ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas turnieju finałowego ME w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012. Uzasadnieniem wydania zarządzenia był przewidywany stan zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego. Z uwagi na skalę przedsięwzięcia wynikającą z faktu organizowania na terytorium, między innymi Rzeczypospolitej Polskiej, jednej z największych imprez sportowych w Europie, uznano, że siły Policji nie będą wystarczające do wykonywania ich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Podkreślano, że zabezpieczenie imprezy rangi turnieju finałowego ME w Piłce Nożnej wymaga wzmoczonego wysiłku wszystkich służb porządku publicznego. W związku z powyższym żołnierze Żandarmerii Wojskowej od 1 czerwca do 5 lipca 2012 roku byli do dyspozycji komendantów wojewódzkich Policji w Bydgoszczy, Gdańsku, Krakowie, Radomiu, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu, a także Komendanta Głównego Policji. Żandarmi, w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, realizowali przede wszystkim działania prewencyjne.

Przyznane uprawnienia są przykładem możliwości wykorzystania sił Żandarmerii Wojskowej w stosunku do ludności cywilnej, mającymi charakter wsparcia sił policyjnych. Spowodowały, że rola Żandarmerii Wojskowej nie sprowadza się jedynie do sprawowania funkcji policji wojskowej. Uzupełnieniem przedmiotowego zapisu ustawowego jest treść porozumienia z 20 kwietnia 2005 roku w *sprawie współdziałania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej z Policją w zakresie przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym*. Powyższe współdziałanie obejmuje między innymi kierowanie Żandarmerii Wojskowej do wykonywania zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, a z drugiej strony, wspieranie przez Policję Żandarmerii Wojskowej w zabezpieczaniu transportu i ruchu wojsk własnych, sojusznicznych oraz w działaniach prewencyjnych w rejonie obiektów i na terenach wojskowych. Policja udziela pomocy na wniosek Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej, skierowany do zastępcy Komendanta Głównego Policji, lub na wniosek komendanta oddziału Żandarmerii wojskowej, skierowany do komendanta wojewódzkiego Policji.

Żandarmeria Wojskowa, jak wspomniano, stanowi wyodrębnioną i wyspecjalizowaną służbę, wchodzącą w skład Sił Zbrojnych Rzeczy-

pospolitej Polskiej. Angażowanie Żandarmerii Wojskowej do współdziałania z organami powszechnymi, wśród których znajduje się Policja, sprawia, że staje się pełnoprawnym organem bezpieczeństwa publicznego. Zakres właściwości, szczególnie podmiotowej, wynikający z Ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych czy przepisów Ustawy kodeks postępowania karnego, jest ograniczony. Rozszerzenie posiadanych ustawowych uprawnień może nastąpić jedynie w drodze nowelizacji Ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych lub, jak w jest w przypadku art. 18a Ustawy o Policji, czasowego przyznania dodatkowych uprawnień w innym akcie rangi ustawowej. Przedmiotowe uregulowanie jest legitymacją prawną do możliwości podejmowania przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej czynności wobec osób cywilnych. Rozszerzenie właściwości Żandarmerii Wojskowej może nastąpić jednak jedynie w ściśle określonych warunkach, ma charakter pomocniczy wobec działań Policji, przyznane żołnierzom Żandarmerii Wojskowej uprawnienia mogą być realizowane jedynie na zasadach i w trybie określonym dla policjantów. Wsparcie Policji w czasie turnieju finałowego Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 przez Żandarmerię Wojskową wymagało stworzenia właściwych umocowań prawnych, co uczyniono na podstawie treści art. 18a Ustawy o Policji. Uzupełnieniem wydanego Zarządzenia nr 41 Prezesa Rady Ministrów z 14 maja 2012 roku w sprawie użycia żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji był niejawni Rozkaz Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej nr Z-45 z 18 maja 2012 roku w sprawie udziału wydzielonych sił Żandarmerii Wojskowej do zabezpieczenia Finałowego Turnieju Mistrzostw Europy w piłce Nożnej UEFA EURO 2012.

## REFERENCES

Połeć, r. (2009). Policja i Żandarmeria Wojskowa – podstawy prawne współdziałania. *Policja*, nr 4. s. 46.

## USTAWODAWSTWO

Ustawa z 6 kwietnia 1990 roku o Policji (DzU 1990, nr 30, poz. 179. z późn. zm.).

Ustawa z 6 czerwca 1997 roku – kodeks karny (DzU 1997, nr 88, poz. 553. z późn. zm.).

Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – kodeks postępowania karnego (DzU 1997, nr 89, poz. 555. z późn. zm.).

- Ustawa z 17 lipca 1997 r. o zmianie Ustawy o Policji (DzU 1997, nr 80, poz. 499.).
- Ustawa z 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (DzU 1998, nr 162, poz. 1117. z późn. zm.).
- Ustawa z 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (DzU 2001, nr 123, poz. 1353. z późn. zm.).
- Ustawa z 25 listopada 2004 r. o zmianie Ustawy o Policji oraz Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (DzU 2004, nr 277, poz. 2742.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego (DzU 1990, nr 70, poz. 410. z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 18 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej (DzU 2001, nr 157, poz. 1836.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 18 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej (DzU 2001, nr 157, poz. 1837. z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 19 lipca 2005 r. w sprawie szczególnych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez policjantów oraz zasad użycia broni palnej przez oddziały i pododdziały zwarte Policji (DzU 2005, nr 135, poz. 1132.).
- Zarządzenie nr 56 Prezesa Rady Ministrów z 13 kwietnia 2006 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji (MP 2006, nr 27 poz. 303.).
- Zarządzenie nr 75 Prezesa Rady Ministrów z 17 maja 2006 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji (MP 2006, nr 34, poz. 375.).
- Zarządzenie nr 110 Prezesa Rady Ministrów z 17 lipca 2006 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji (MP 2006, nr 48, poz. 520.).
- Zarządzenie nr 186 Prezesa Rady Ministrów z 18 grudnia 2006 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji (MP 2006, nr 89, poz. 925.).



- Zarządzenie nr 35 Prezesa Rady Ministrów z 5 kwietnia 2007 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji (MP 2007, nr 24, poz. 266.).
- Zarządzenie Nr 92 Prezesa Rady Ministrów z 31 sierpnia 2007 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji (MP 2007, nr 57, poz. 648.).
- Zarządzenie Nr 113 Prezesa Rady Ministrów z 15 października 2007 r. w sprawie użycia Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji (MP 2007, nr 74, poz. 800.).
- Zarządzenie Nr 41 Prezesa Rady Ministrów z 14 maja 2012 r. w sprawie użycia żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji (MP 2012, nr 0, poz. 294.).
- Porozumienie z 20 kwietnia 2005 r. w sprawie współdziałania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej z Policją w zakresie przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym (DzUrz MON 2005, nr 10, poz. 89.).
- Projekt Ustawy z 16 września 2009 r. o zasadach użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej (aktualnie: projekt Ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej).

